

09.10.2025
Naleraq

UKA2025/50
Kuno Fencker

Pinerluttup aallaavigineqarneranut taarsiullugu siunissami pinerluutigisap aallaavigineqartalernissaa pillugu Kalaallit Nunaani pinerluttulerinermik inatsisip allanngortinneqarnissaa siunertaralugu Naalakkersuisut Naalagaaffeqatigiinni oqartussaasunut atassuteqarnissamut peqquneqarnissaannik inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Bo Martinsen, Demokraatit)

Siullermeerneqarneranut oqaaseqaat:

Siullermik Bo Martinsen, Demokraatit siunnersuutaanut qujarusupput.

Naleqqamiit pinngitsaaliineq, toqutsineq, unataanerlu AKUERINNGILLUINNARPARPUT.

Naleqqamiit isumaqarpugut siunnersuut uunga tunngassuteqartoq; Inuiaqatigiit eqqartuussisarnerup tungaatigut qanoq misigisarnersut, inuiaqatigiinni toqqissisimanissaq, eqqartuussiveqarneq kikkunnut sanaajua aammalu kina/kikkut illersugassaappat.

Naleqqamik Siunnersuuteqartoq paasilluarparput aammalu pingaarutilimmik qaqsivoq, tunngaviatigut tapersikkatsinnik.

Sulimi takusarpagut pinerlussimasut, pinngitsaaliisimasut allatigullu ilaanni sakkortuumik pinerlussimasut nunaqarfimmi, illoqarfinnilu mikinerni aqqusinermi angalaartut. Tamanna pinerluffigineqartumut, ilaqutaasunullu toqqissisimananngilluinnarpoq. Taamaammallu pisortanut tatiginninneq annikillisarlungi, qisuariarnerillu inuiaqatigiinnit paasilluarpagut.

Tassami pinerluttulerinermut inatsit aammalu eqqartuussisarnermut inatsisigut, suli danskinik akisussaaffigineqartoq, aallarniutigalugu danskit nunarput misiliutigalugulusooq “inuppalaarnerpaamik pinerlunnermut inatsimmik” pilersitsisimapput. Tamannalu 1950-ikkunni pivoq.

Taamanikkullu inuk pinerlussimasooq najoqqutaralugu, pineqaatissiisarneq ingerlavoq. Pilluta, pilluta Danskit kiisami allannguinnissamik isumaqatigiiffigaagut, inatsillu maanna atuuttut, annikitsuinnarmillu nutarterneqallattaalersimasooq 2010-mi atuutilersimasooq atuuppoq, tassanilu inuup pinerluutaa aamma ilaatillugu naliliisoqartalersimavoq.

Kisiannili inatsisitsinni takuneqarsinnaanngilaq toqqaannaq qanoq pinerluutit sinaakkusersugaanersut. Tamannalu akuersaarneqarsinnaanngilaq.

Taamaattumillu siunnersuuteqartoq tassuuna siunertaatigut paasilluarparput.

Naleqqamiit isumaqarpugut danskit akisussaaffitsik naapertorlugu aammalu namminersornermut inatsit naapertorlugu sulissagunik, akisussaaffiit tamaasa, aamma inatsisinut atuutsitsinermit inatsisit ullutsinnut tamakkiisumik nalimmassartariaqaraat, siunissamilu qaninnermi akisussaaffimmik Naalakkersuisut tigusinissaannut suut tamaasa piareersarlugit.

Naleqqamiit malugisarpaput aammalu inuit naapittarfiini takusarpaput, innuttaasut naammaginnikkunnaavissimasut. Tassami eqqartuussisarnermut inatsisip aaqqissuussaani, pineqaatissiisarfitt, naammaginangitsumik ingerlapput. Pisariaqarporlu, tamakkua tamarmik, Kalaallinik pingaarnertut – Nunarpullu tamakkerlugu, paasiniaqqissaassallugu, qanoq uatsinnut tulluurtumik aaqqissuussisinnaanarluta.

Naleqqamiit maluginiarpaput UPA2024-mi pinerluttulerinermit aammalu eqqartuussisarnermut inatsisit nalimmassarnissaannut siunnersuutigisimasara inatsisartunik akuerineqarsimasut, maanna kivisimasut, Naalakkersuisut akissutaat § 37 066 naapertorlugu.

Erseqqaarippoq taamani Naalakkersuisut aappassaaneernerani akissutaanni, tusaatissatut taamaallaat tiguneqartut, naak Naalakkersuisut Inatsisartut aaliangiussaata ataqqisussaagaluaraat. Maannalu uunga killippugut, Inatsisartunik aammaarluta eqqartueqqilerpugut, Naalakkersuisut kinguarsaannerat pisuulluni.

Apeqquusernarsivoq, ilumut Naalakkersuisut Inatsisartut aaliangiussaata pimooruttarnerpaat?

Naleqqamiit isumaqarpugut, maanna Naalakkersuisut suliaannut aammalu Inatsisartut aaliangiussimasaat ataqqillugit sulineq pimoorussamik aallartittariaqartoq.

Naalakkersuisut sulissutigisariaqarpaat akisussaaffimmik tigusinissaq, maani nammineerluta Inatsisartuni inatsisinik allannguisinnaanissaput qulakkeerumallugu.

Ilumoorinnaanngilarmi, Danmark tamatigut apereqqaartariaqaripput, allannguiniartilluta. Suleriaaseq pitsaanerusinnaavoq, suleriaaseq nunasiaateqarnerpalaarpallaaqaaq.

Naleqqamiit siunnersuut tunngaviatigut paasivarput, kisiannili tamanna ullutsinni atuutereerpoq. Amigaataasoruna pinerlunnermi inatsimmi pinerluutitut sinaakkuteqalernissaq imaluunnit allaat oqartoqarsinnaavoq, pillasarnermut inatsimmut assingusumik peqartariaqalersimasugut, nunatsinnut tulluarsakkamik.

Aammalu eqqartuussisarnermut inatsit ullutsinnut, nunatsinnut tulluarnerulersillugu aaqqiisariaqalersugut. Ilumoorsinnaanngilarmi, pinerlussimasoq illersorneqarnerussasoq, pinerluffigitissimasumiit. Tusartalerparpummi, unataasaqattaartartut inoqarfigisaminni toqqissisimajunnaarsitsigaluttunniartut, taamaasillunilu nakernarunnaarsikkiartorlugu tassani najugaqaannarnissaq. Tamakkua sakkortunerusumik inissittariaqalerpagut.

Naleqqamiit isumaqarpugut, Nunarput misiliutaajunnaarluni, akisussaaffimmik tiguisariaqalertoq, piumasaqaatigut danskinut sakkortusisariaqalerput.

Naleqqamiit Inuiaat Kalaallit tunngavigalugit inatsisiliortarnissaq naleqartitaraarput.'

Allaammi oqaluttuatoqqat atuaraanni soorlu Aqissiaq, paasinarsivoq inuiaasugut misiliutaasimarpasittugut.

Taamatullu Naleqqamiit oqaaseqareerluta, siunnersuut ataqqillugu, allannguutissamik siunnersuuteqarpugut, neriulluta siunertaa annerusumik suliarineqarsinnaajumaartoq. Tamatumuunalu Naalakkersuisut pisussaaffitsik naammassiumaaraat, allannguutissatut siunnersuut imannak nipeqarpoq:

Naleqqamit allannguutissatut siunnersuut:

“Pinerluttulerinermik eqqartuussisarnermullu inatsisit kingusinnerpaamik UPA2026-imut arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngitsumik aaqqissuusseqqittoqarnissaannut Naalakkersuisut peqquneqarnissaannik inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Siunissami eqqartuussiveqariaatsip aaqqissuusseqqittoqarnissaanut pineqaatissiissutitut sinaakkutit ersarissumik ammasumillu periuseqarnissaat, eqqugaasut inoqarfiit minnerni pisinnaatitaaffiisa nukittorsarnissaat, taavalu kalaallit eqqortumik eqqartuusseriaaseqarnerup misiginissaasa inuiaqatigiillu aaqqissugaanerannut tarrarsorfigineqarnissaat qulakkeerneqassaaq.”

[dansk]

”Forslag til Inatsisartutbeslutning om, at Naalakkersuisut senest FM2026 pålægges til at udarbejde en uvildig reform af kriminalloven og retsplejeloven. Reformering af fremtidens retssystemet skal udarbejdes, med henblik på at indføre klare og transparente foranstaltningsrammer, styrke ofres retsstilling i mindre bosteder, og sikre at det grønlandske retsfølelse og samfundsstruktur bliver afspejlet.”